

Tajemství australské didžeridu

*Didžeridu může hrát důležitou roli,
pokud ještě není intelekt zacementovaný.
Kev Carmody*

Počátkem devadesátých let začal v centrech západoevropských měst znít úplně jiný nástroj – obligátní kytaru vystřídala didžeridu. Dutá, nijak nezakončená rovná trubka z eukalyptového dřeva bez oddělitelného náústku, do té doby Evropě neznámá, rázem zaplnila svým velmi bohatým, zemitým a alikvotními tóny naplněným zvukem jak ulice, tak studia a reproduktory těch, kteří rázem propadli kouzlu zvuku didžeridu. Tento nástroj původních obyvatel Austrálie, Aboridžinců, je v zemi svého původu znám asi pod čtyřiceti různými jmény. Je to v zásadě kmen mladého eukalyptového stromu, jehož střed byl vyhlodán termity. Užší konec, do kterého se fouká, je opatřen zužujícím nástavcem z včelího vosku nebo eukalyptové gumy. Nejběžnější délka je jeden až jeden a půl metru, nástroj je často zdoben okrovou barvou s bílým vzorem využívajícím totemických symbolů.

Nejrozšířenější styl hry na didžeridu je používán v severní oblasti Arnhemské země, ležící na severu Austrálie. Nástroj vydává základní hluboký tón, vyluzovaný velmi uvolněnými rty, který se liší podle délky didžeridu (většinou mezi Dis a G). Při hře se využívá tzv.

cirkulárního dechu, při kterém se hráč rytmicky prudce nadechne nosem, zatímco vzduchem z úst dokáže udržet nástroj rozeznělý. Tato technika vyžaduje velmi pečlivou kontrolu rtů, tváří a dechu. Pomocí pohybu jazyka a stahování lícních svalů pak hráč mění i výšku alikvotních tónů, takže výsledný zvuk má jak intenzivní podobu spodních tónů varhan, tak bzučivou bohatost saxofonu. Rychlé pohyby jazyka nebo prudké stažení bránice pak mohou vytvořit mnoho variací rytmů, barev zvuku a vibrátových efektů. Základní tón může být přerušován, doplňován, uvolňován a obohacován dalšími dvěma či třemi vrstvami alikvotních tónů. Aboridžinci navíc do zvuku nástroje napodobují i hlasy ptáků a zvířat. Využívají i *falzeta*, *glissanda* (přefuků ve vyšší oktávě, stoupajících tónů). Někdy k základní technice nepřetržitého zvuku přidávají rytmické struktury, vytvářené z alikvotních tónů, něco jako jazykem vyluzované *staccato* nebo bubnový efekt. Z nástěnných maleb nedávno objevených v severní Austrálii lze usuzovat, že na didžeridu hráli lidé už před čtyřiceti tisíci lety. Aboridžinci říkají, že se jejich předkové naučili hrát na didžeridu od duchů, kteří žili v tavných jeskyních.

Dnes se na didžeridu hraje i v Evropě, USA a Latinské Americe a evropští, bílí hráči objevují nové a nové nástrojové možnosti. Hra na didžeridu je jak pro samotného hráče, tak pro posluchače jakousi novou zvukovou zkušeností.

Nejnovější sonoterapeutické metody využívající počítače a rozboru spektra frekvencí lidského hlasu pomohly zjistit, že běžný současný člověk stále více trpí nedostatkem určitých frekvencí. Jak už bylo naznačeno, člověk nemůže žít bez zvuku. Ukazuje se ovšem, že naše současná hudba, která je určitým způsobem, díky tzv. temperovanému ladění, ochuzena o přirozené frekvence, pak navíc díky módní oblibě některých elektronických nástrojů (syntezátor) neposkytuje dostatečnou šíři frekvenčního spektra. Jednoduše řečeno, jsme na jakési zvukové dietě.

I v našich krajích hudba léčila. Do sedmnáctého století měl člověk jedinou možnost, jak se setkat s hudbou – jít do kostela. Tehdy ovšem hudebníci nehráli skladby někoho, kdo již dávno umřel. Jejich hudba byla vždy autentická a současná, složená pro konkrétní příležitost. Jak se ale s možnostmi notového zápisu a zdokonalováním řemeslné výroby hudebních nástrojů (především díky objevu spinetu a piana) orchestr rozrůstal, začalo být velmi obtížné všechny nástroje sladit. A tak vznikla potřeba ladit nástroje tak, aby mohly hrát souběžně i s houslemi, flétnami a jinými dechovými nástroji. Tzv. temperované ladění v určitých

akordech a určité tóny uměle doladuje. Vyřešil se tak problém ladění stále větších skupin a orchestrů, ale hudba přestala léčit. Přestala poskytovat přirozené a pro tělo tak důležité frekvence.

Bioakustika je terapie, při které je pomocí počítače rozebrán klientův hlas na jednotlivé frekvence. Vždy se ukáže, že některé frekvence, odpovídající určitým částem nebo orgánům těla, scházejí nebo jsou narušené. Zpětnou aplikací této chybějící frekvence lze obnovit správnou činnost příslušného orgánu. Z tohoto hlediska není náhodný současný nárůst obliby tzv. *world music* a poslechu etnické hudby. Autentické nahrávky původních hudebních nástrojů v původním ladění našim myslím a tělům dodají chybějící frekvence.

Při nácvičku hry na didžeridu a cirkulárního dechu dochází v těle hráče k postupným dlouhotrvajícím změnám. Jednak jde o jakési přeprogramování dosavadního způsobu chápání dechu. Člověk si nejdříve nedokáže představit, že by mohl zároveň hrát a zároveň se nadechnout. Jakmile ale tuto techniku zvládne, zjistí, že takto lze přeprogramovat i jiné celoživotní programy v naší mysli. Prudké nadechnutí nosem je zároveň dokonalým dechovým cvičením.

Jakmile člověk zvládne cirkulární dech a základní uvolnění rtů, aby tón jeho didžeridu byl plynulý, ale zároveň měkký, bohatý na alikvótní tóny, zjistí, že stále dokonalejší uvolnění rtů, potřebné pro vznik dokonalého zvuku, s sebou přináší i uvolnění psychiky. Hluboké vibrace rezonujícího sloupce vzduchu v nástroji, jsou zpětně přenášeny přes ústní dutinu na spodní, vývojově nejstarší části mozku, kterým poskytují jakousi vibrační, akustickou masáž. Zvuk každé původní didžeridu, vzniklé činností termitů z eukalyptového stromu, je unikátní a individuální. Právě chodbičky po termitech uvnitř eukalyptové roury dodávají výslednému zvuku mnoho barevných, harmonických možností. Ty ovšem slyší a jsou schopni zahrát jen skuteční mistři. Začátečníkům obvykle bohatě stačí obyčejné plastické roury, na kterých se dá nacvičovat základní zvuk didžeridu a cirkulární dech.

Australský domorodec se se svou didžeridu stal pro moderního člověka jakýmsi imaginárním učitelem umění naslouchat. Ačkoliv postrádal technologii a neznal např. náústek, plátky, dírky v písťale atd., virtuozitou, hudební představitostí a fyzickým zvládnutím techniky hry dosáhl skutečného mistrovství.

Magická síla zvuku - a v případě didžeridu až na samu kost oholené podstaty hudby – se jakoby přímo, nezkresleně, dotýká toho, jak vnímáme nejen zvuk a své okolí, ale i sami sebe. Z terapeutického hlediska je v tomto málu zvuku didžeridu daleko víc než ve většině symfonií. Není co posuzovat – levá mozková hemisféra je velmi brzy jaksi vypnuta a mysl může dokonale relaxovat. Léčivé frekvence stimulují tělo nejen obvyklou cestou vnímání zvuku, tedy ušima – nízké frekvence stimulují přímo dlouhé části těla, dlouhé kosti a dokonce i tělesné procesy. Alikvótní tóny harmonizují nejen jednotlivé neurony našeho mozku, ale i výsledek jejich činnosti – emoce, myšlenky, city.

Didžeridu nám tak dnes připomíná, že pokud se octneme ve slepé uličce, a vývoj klasické západní hudby v tomto století tomu napovídá, musíme se vrátit k samým počátkům hudby – k jednoduchému tónu. V honbě za stále rychlejší prstovou ekvilibristikou, za stále hlasitější produkcí a stále větším orchestrem a složitější harmonií jsme přehlédli, že i jeden jediný tón, když se umí zahrát, obsahuje množství dalších, alikvótních, částkových tónů, a že v tomto smyslu je hra na jeden z nejjednodušších a nejstarších nástrojů lidské historie také nejléčivější.